

 NATIONAL
GEOGRAPHIC

REISGIDS

marokko

NATIONAL
GEOGRAPHIC

R E I S G I D S

marokko

Door Carole French

INHOUD

BEWUST OP REIS 6

■ DE REIS INDELEN 8

■ Geschiedenis en cultuur 12

Het huidige Marokko 14 Eten en drinken 22 Land en landschap 26
Geschiedenis 32 Het culturele leven 44

■ Casablanca en de kust 52

Centraal Casablanca 56 Wandelen door hartje Casablanca 58
Rondom Casablanca 62

■ Rabat 68

Centraal Rabat 72 Wandeling: Centraal Rabat 76 Rondom Rabat 84

■ Tanger en de noordkust 92

Tanger en omgeving 96 Wandelen in artistiek Tanger 98
De Atlantische kust 104 Tétouan en omgeving 110 Het Rifgebergte 118
Al Hoceima en omgeving 128 Autoroute: De Zegzel-kloof 130

■ Fez en de Hoge Atlas 134

Het centrum van Fez 138 Een wandeling door hartje Fez 142
Van Fez tot Errachidia 148

■ Meknes en de Midden-Atlas 156

Het centrum van Meknes 160 Wandeling: Centrum Meknes 164
De omgeving van Meknes 172 Volubilis 178

■ Marrakesh en omgeving 182

Het centrum van Marrakesh 186 Wandelen in hartje Marrakesh 196
De omgeving van Marrakesh 210 Essaouira 216
Een wandeling door Essaouira 218 De omgeving van Essaouira 222

■ Agadir, de Drâa-vallei en het zuiden 224

Agadir en omgeving 228 Wandeling: Centrum Agadir 232 Ouarzazate en omgeving 240
Goulimine en omgeving 250 De Westelijke Sahara 254

■ REISWIJZER 264

Hotels en restaurants 274 Winkelen 302 Uitgaan 306
Activiteiten 308

REGISTER 312

FOTOVERANTWOORDING 318

BEWUST OP REIS

De bewuste reiziger gaat doelgericht op reis en komt verrijkt weer huis. Als u op een verantwoorde manier reist, kunt u een bijdrage leveren aan het natuurbeheer, het historische behoud en het culturele erfgoed van de plaatsen die u bezoekt. En daarbij nog meer van uw eigen reiservaringen genieten.

Als bewuste reiziger:

- Onderkent u dat uw aanwezigheid van invloed is op de plaatsen die u bezoekt.
- Besteedt u uw tijd en geld zodanig dat het lokale karakter niet wordt aangetast (daarbij: op die manier wordt uw reis interessanter).
- Neemt u het natuurlijke en culturele erfgoed van uw bestemming in acht.
- Respekteert u de lokale gewoontes en tradities.
- Toont u de lokale bevolking uw waardering voor de dingen die u interessant en uniek vindt: de natuur en de omgeving, de muziek en het eten, de historische plaatsen en gebouwen.
- Laat u uw portemonnee spreken: steun de mensen die de omgeving steunen, steun de bedrijven die zich inspannen om bijzondere plaatsen in stand te houden. Kies die winkels, restaurants, hotels en touroperators die van hun land houden, die er zorgvuldig mee omgaan en er trots op zijn. Vermijd zaken die het karakter van de omgeving aantasten.
- Verrijkt u uzelf met de herinneringen en verhalen die u mee naar huis neemt, in de wetenschap dat u heeft bijgedragen aan behoud en verbetering van uw bestemming.

Deze manier van reizen wordt geotoerisme genoemd: 'toerisme waarbij het geografische karakter – het milieu, de cultuur, de schoonheid, het erfgoed en het welzijn van de bewoners – van een plek wordt behouden'. Als u meer wilt weten over geotoerisme ga dan naar het Center for Sustainable Destinations van National Geographic op www.nationalgeographic.com/travel/sustainable.

marokko

OVER DE AUTEUR

De Britse **Carole French** is een prijzenwinnende, door de BBC getrainde nieuwjournalist, reisboekenauteur, tijdschriftredacteur en voormalig economisch krantenredacteur. Haar specialisatie is de reiswereld, ze is lid van het British Guild of Travel Writers en heeft veel gereisd over de hele wereld. Haar liefde voor Marokko ontstond jaren geleden toen ze vanaf het dek van een veerboot voor het eerst de skyline van Casablanca ontwaarde, met de gouden façade van de enorme, aan koning Hassan II gewijde moskee die glinsterde in de eerste zonnestrallen. French, die op het Middellandse Zee-eiland Cyprus woont, schreef talloze reisboeken, publiceerde tientallen artikelen voor toonaangevende organisaties als het Association of British Travel Agents (ABTA), en gaf professionele adviezen op televisie voor diverse reisbestemmingen.

De reis indelen

Van de kosmopolitische steden als Tanger, Casablanca, Marrakesh en Rabat, die zowel hun historie als de laatste culturele trends koesteren, tot het moderne Agadir en de kashba's in het zuiden waar de tijd stil lijkt te hebben gestaan; Marokko spreekt tot ieders verbeelding. Het biedt een rijk landschap van hoge bergen en diepe rivierdalen, kloven en enorme woestijnen met een klimaat dat net zo veranderlijk is als de flora en fauna.

Kansen in overvloed

Of u nu afdingt op een stuk aardewerk met een glas muntthee erbij, genietend van de humor van de winkeleigenaar, of een trektocht maakt dwars door de woestijn op een kameel met gelijkgestemde avonturiers, u vindt ongetwijfeld een spannende activiteit die bij u past in Marokko. Misschien wilt u de hoogste berg van het land bedwingen, de Jebel Toubkal, surfen op de golven van de Atlantische Oceaan, een wandeling maken door een rivierdal, of zeldzame vogels spotten? Of zoekt u een meer ontspannen manier om uw tijd door te brengen, zoals van de zon genieten op het terras van een chic café in Tanger met uitzicht op de Middellandse Zee? Dit en nog veel meer kunt u beleven in dit gevarieerde land. Maar geen enkel bezoek aan Marokko is compleet als u geen tijd doorbrengt in het hart van de steden, de medina's. Deze honderden jaren oude plekken bestaan uit een sfeervolle wirwar van smalle straatjes met huizen, winkeltjes, moskeeën en *medersas* (universiteiten). Elke stad heeft een moderne wijk met glimmende kantoorpanden en bruisende, trendy restaurants, maar in de medina mengt u zich echt onder de plaatselijke bevolking.

Hoe komt u er?

U kunt vanuit Europa naar Agadir vliegen voor een strandvakantie en naar Marrakesh voor een korte cultuurtrip, of u kunt vanuit Spanje de boot of het vliegtuig nemen naar Tanger. Maar verreweg de meeste vluchten naar Marokko landen op het vliegveld van Casablanca, Mohammed V International Airport. Hiervandaan verzorgt de nationale vliegmaatschappij, Royal Air Maroc (www.royalairmaroc.com), vluchten naar plaatsen als

Essaouira, Meknes, Nador en Al Hoceima, of naar de zuidelijke plaatsen Ouarzazate, Laâyoune, Dakhla, Goulimine en Tan-Tan. Deze vluchten zijn vaak niet duur en gaan bijna dagelijks.

Omdat Marokko een groot land is en de steden ver uit elkaar liggen, is vliegen een goede optie als u weinig tijd hebt.

Een traditioneel beschilderde *tajine*.

In het noorden ligt een goed spoornet, gerund door ONCF (www.oncf.ma), dat Tanger verbindt met Rabat en Fez en Marrakesh in het binnenland. De treinen zijn modern, efficiënt en voorzien van airconditioning. Als u zelf gaat rijden, merkt u dat de snelwegen goed onderhouden zijn, maar dat de kleinere wegen een uitdaging kunnen vormen. Gaat u afgelegen streken bezoeken, neem dan een gids mee. Ook al rijdt u in een fourwheeldrive. In de stadjes en dorpen vindt u overal taxi's en ook bussen – misschien niet de meest comfortabele vorm van transport, maar ze geven u wel een proefje van het leven van alledag.

Als u één week hebt

Als dit uw eerste bezoek is aan Marokko, wilt u waarschijnlijk de bezienswaardigheden bezoeken en een glimp opvangen van het berg- en woestijnlandschap. Omdat de meeste vluchten in Casablanca aankomen, beginnen we de reis hier.

In **Casablanca** is veel te zien. Neem op dag 1 een taxi om over de **boulevard Sidi Moham-**

med ben Abdallah te rijden. Voor u ligt de **Hassan II-moskee**, het hoogtepunt van de stad. De met *zellij* betegelde minaret is een van de grootste van Marokko. U kunt er een rondleiding krijgen. Ga vervolgens op weg naar de **oude medina**, en spendeer een paar uur aan het opsnuiven van de sfeer. Ga verder naar het **Parc de la Ligue Arabe** om de **Cathédrale Sacré-Coeur** te bezoeken. Als u

de ongelijke treden van de toren opklautert, wordt u beloond met een schitterend uitzicht op de stad.

Wandel op dag 2, voor u Casablanca verlaat, over de **boulevard Mohammed V** en bekijk de art-decogebouwen waar deze stad bekend om staat. Neem dan de middagvlucht naar **Marrakesh**. Het duurt maar 40 minuten, dus u heeft nog de hele middag om Marrakesh te verkennen. Ga naar het **Djamaa el Fna-plein** in de medina en de grote **Koutoubia-moskee**.

Breng op dag 3 nog wat meer tijd door in Marrakesh voordat u op excursie gaat naar **Ouarzazate**, ook wel de poort naar de Sahara genoemd. Onderweg ziet u bergen, woestijn en

NIET MISSEN:

De Hassan II-moskee die de skyline van Casablanca domineert 61

Zalige oesters uit Oualidia 65

De drukte van het beroemde Fès el Bali in Fez 136, 139–146

Archeologische schatten in Volubilis 178–181

Straatartiesten van Marrakesh' Djamaa el Fna's 188

Wandelen in het Djebel Toubkal-massief in de Atlas 212

De spectaculaire watervallen van Ouzoud in de Midden-Atlas 215

De zandduinen en kashba's van Ouarzazate 240–249

Bezoekersinformatie

Een overvloed van nuttige reisinformatie vindt u op www.visitmorocco.com, de website van het Marokkaanse toeristenbureau.

Deze uitgebreide website bevat details over evenementen, festivals, accommodaties, winkels, eten en een uitstekende reisplanner waarmee u uw reis door het land kunt indelen. Bezoek als u eenmaal in Marokko bent het plaatselijke toeristenbureau dat in alle grote steden een vestiging heeft. Zij geven u tips voor wat u ter plaatse kunt zien en doen.

Marokkaans geld

De munteenheid in Marokko is de dirham (MAD), die is verdeeld in 100 centimes. U moet uw buitenlandse valuta bij aankomst wisselen voor dirhams bij een bureau de change of een bank, en de overgebleven bankbiljetten en munten weer terugwisselen voor u vertrekt. Het is streng verboden om dirhams in of uit te voeren.

kashba's. De reis kan wel een paar uur duren, zorg dus dat u tijdig weer vertrekt om voor het vallen van de avond in Marrakesh terug te zijn.

Neem op dag 4 weer een vroege vlucht van Marrakesh naar Casablanca en rijd door naar **Rabat**. Het ritje van 100 km kan in een uur, maar misschien wilt u onderweg even stoppen om te lunchen in de badplaats **Mohammedia**. Bezoek na aankomst in Rabat de **Oudaïa-kashba**, het eerste officiële monument van Marokko. Ontspan lekker in uw hotel of in een van de modieuze restaurants waar Rabat om bekendstaat.

Begin dag 5 met een vroeg ontbijt en ga naar de **Tour Hassan**. Zorg dat u er om 7.00 uur bent om de wisseling van de wacht te zien, een spectaculaire ceremonie. Ga hierna op verkenning in de toren. Als de 12e-eeuwse heerser sultan Yacoub el Mansour niet voortijdig was gestorven, was deze toren de grootste ter wereld geworden. Aan de overkant van het plein ligt het **mausoleum van Mohammed V**, een van de hoogtepunten van de stad.

Neem op dag 6 de trein of een taxi, of rij zelf naar **Meknes**, ongeveer 130 km verderop. Besteed deze dag aan het verkennen van deze compacte, opwindende stad. Bekijk de **Ville Impériale**, een verzorgde stad die in de 17e eeuw werd gesticht door sultan Moulay Ismail. Op 32 km van Meknes ligt de oude Romeinse plaats **Volubilis**.

Het is maar een uur rijden van Meknes naar **Fez**, dus als u vroeg opstaat op dag 7 dan hebt u tijd genoeg om deze stad te bekijken. Bezoek de sfeervolle medina's **Fès el Bali** en **Fès el Jedid**, de **looierijen** en de spectaculaire **Medersa Bou Inania**, een school die in de 14e eeuw werd gesticht. Zorg voor voldoende tijd om te winkelen.

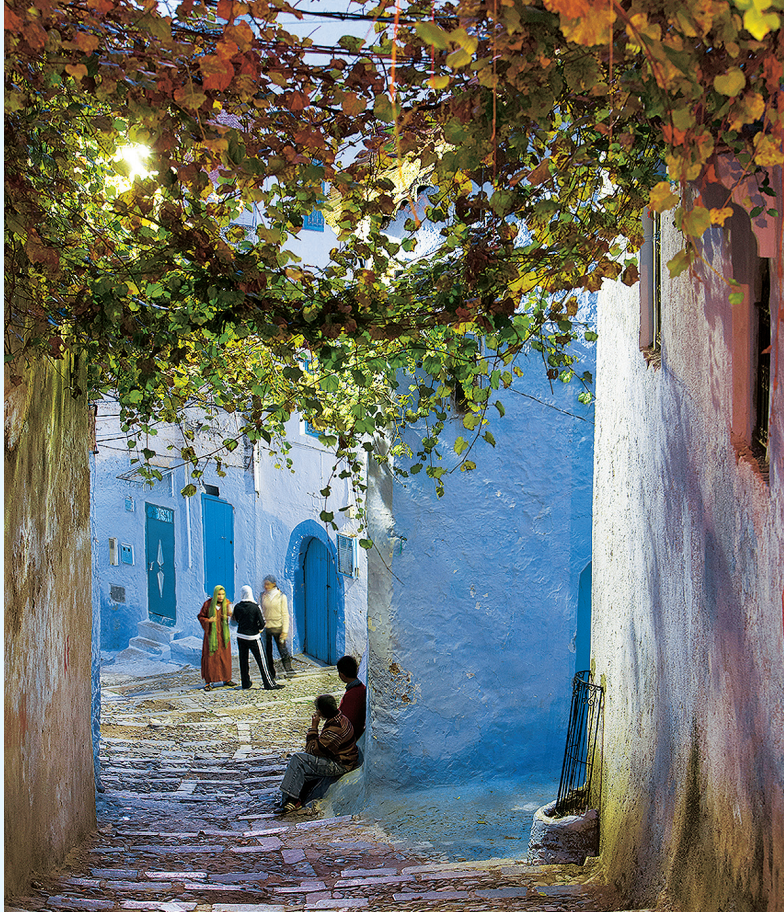
Als u meer tijd hebt

Wie meer tijd heeft, blijft in een van zijn favoriete steden hangen. Casablanca, Rabat, Fez en Agadir zijn allemaal uitermate geschikt als standplaats van waaruit u meerdaagse uitstapjes kunt ondernemen. Het is minder dan twee uur rijden van Casablanca naar de **Boulaouane-wijngaarden** in het zuiden. De rosé uit dit gebied is bijna net zo bekend als de valkenjacht die al sinds 1710 in de kashba wordt beoefend. Als u besluit om een nachtje extra in Casablanca te blijven, stop dan op de terugweg in **Oualidia** (aan de Atlantische kust, twee uur ten zuidwesten van

Beste reistijd

Het Marokkaanse klimaat is zeer gevarieerd en de keuze voor wanneer u gaat, hangt dan ook af van wat u van plan bent te doen. De ideale temperatuur voor een bergtocht verschilt nogal van de temperatuur waar strandgangers op hopen. Over het algemeen zijn het voor- en najaar ideaal voor zowel een

bezoek aan steden en de kust als voor tochten in de bergen, waar 's winter de routes onbegaanbaar kunnen zijn door sneeuw. Badplaatsen aan de Middellandse Zee en de Atlantische kust zijn populair in de zomermaanden. In het binnenland is het 's zomers meer dan 40°C, maar in de overige maanden is het er koeler.

Straatafereel in het blauwe stadje Chefchaouene.

Casablanca) om de verse oesters te proeven.

Vogelliefhebbers zullen een extra nacht in Rabat willen blijven om een bezoek te brengen aan het **vogelreservaat van Merjda Zerga**. Het nabijgelegen plaatsje **Moulay Bouselham** ligt op een uur rijden van Rabat. Hier kunt u duizenden watervogels spotten, inclusief de zeldzame Afrikaanse moerasuil.

In het **nationale park Talassemtane**, zo'n 160 km ten noorden van Fez, zijn genoeg kloven, bossen en bergen om outdooravonturiers een paar dagen zoet te houden. Verlangt u weer naar het water, reis dan 160 km terug naar het westen van Talassemtane en verblijf een paar nachten in **Tanger**, aan de kustweg A1. Vanaf hier heeft u een goed uitzicht over de **Straat van Gibraltar** en Spanje.

Heeft u voornamelijk de noordelijke steden bezocht en wilt u wel eens wat anders, neem dan een vlucht van Casablanca naar de zandstranden van Agadir aan de Atlantische kust. Agadir is eveneens een prima vertrekpunt voor een tocht zuidwaarts naar de Sahara. Binnen een paar uur bent u in **Goulimine**, te midden van de uitgestrekte woestijnvlaktes. Vanuit hier kan de onverschrokken reiziger nog zeven uur verder naar het zuiden rijden naar **Laâyoune**, waar kameeltochten en de klassieke zandduinen van de **Westelijke Sahara** op u wachten.

Geschiedenis en cultuur

Het huidige Marokko 14–19

Thema: Marokko's cultuurfestivals en religieuze feestdagen 20–21

Ervaar: De moussem van Sidi Ben Aissa 21

Eten en drinken 22–25

Land en landschap 26–31

Geschiedenis 32–43

Het culturele leven 44–51

Thema: Marokkaanse architectuur 48–49

Het huidige Marokko

Met steden die kosmopolitische eigentijdsheid paren aan oude paleizen, medina's en moskeeën, met slaperige Berberdorpjes in de bergen, met een lange kustlijn langs de Middellandse Zee en de Atlantische Oceaan, en met een multiculturele bevolking van 32 miljoen mensen, is Marokko een eclectisch moslimland met een internationale uitstraling.

Marokko beslaat de uiterste noordwesthoek van Afrika. Het ligt aan de nauwe Straat van Gibraltar, nog geen 15 km ten zuiden van Spanje. Mede dankzij de goede bereikbaarheid vanuit Europa is het een populaire vakantiebestemming. Tegenwoordig biedt het veel bezoekers een voorproefje van Afrika. Marokko

Winkelen in een soek in de tijdloze medina van Marrakesh.

wordt wel gezien als een land op het kruispunt tussen Afrika en Europa, islam en christendom, moderniteit en traditie en, met wat verbeeldingskracht, tussen het pragmatische Westen en het exotische Oosten. Toch heeft Marokko een geheel eigen karakter. Reizigers die afkomen op het handjevol exotische tafereel waar het land beroemd om is – de chaotische drukte van de medina, de uitgestrektheid van *Lawrence of Arabia*-achtige zandduinen – worden vaak verrast door de zeer diverse ervaringen die het te bieden heeft. Marokko heeft voor elk wat wils: brede zandstranden om te luieren, een rijke geschiedenis en cultuur om van te proeven, prachtige landschappen op de vlakten en in de Hoge en Midden-Atlas, klasserestaurants, vooral in hip Marrakesh en Fez, plus accommodaties die variëren van sfeervolle Marokkaanse huizen met binnenplaats (riad geheten) tot luxeuze tophotels.

.....

De hedendaagse bevolking is een mix van genen, culturen, kookstijlen en talen, met de islam als bindende factor.

.....

In het huidige Marokko levert de combinatie van moderne invloeden met de historische culturen van verschillende etnische groepen een enorme diversiteit op. De oorspronkelijke bevolking van Noord-Afrika (door buitenstaanders vaak Berbers genoemd, al is Imazighen juist), die al duizenden jaren lang het continent tussen de Atlantische kust van Marokko en de westelijke woestijn van Egypte bewoont, heeft gezelschap gekregen van Arabieren van het Arabisch Schiereiland, Afrikanen uit de Sub-Sahara en vele duizenden moslims en joden die in roerige tijden het Spaanse Andalusië zijn ontvlucht. Als gevolg daarvan is de huidige bevolking een eclectische mix van genen, culturen, kookstijlen en talen, met de islamitische staatsgodsdienst als bindende factor.

Deze rijke culturele erfenis is overal zichtbaar. De officiële taal van Marokko is Arabisch. Je hoort er mensen (vooral zakenlieden) echter ook andere talen spreken, zoals Frans, Spaans (Marokko heeft twee Spaanse enclaves aan de kust) en tal van afzonderlijke, maar wel degelijk verwante, Berbertalen, die door de eeuwen heen de hevige taalconcurrentie hebben doorstaan.

Cultuur, kunstnijverheid en kleding

De bruisende smeltkroes van de Marokkaanse cultuur manifesteert zich overal, in kleding- en kookstijlen en in kunstnijverheid, maar ook in de Berberse en Arabische invloeden in de muziek. Het dagelijkse leven wordt begeleid door muziek en de jachtige sfeer van de soeks wordt opgezweept door

NATIONAL GEOGRAPHIC REISGIDS

MAROKKO

WERELDWIJD NEMEN EXPERTS VAN NATIONAL GEOGRAPHIC EEN KIJKJE ACHTER DE SCHERMEN EN DRINGEN DOOR TOT DE KERN VAN DE CULTUUR, DE GESCHIEDENIS EN HET VOLK VAN EEN LAND. DANKZIJ NATIONAL GEOGRAPHIC REISGIDSEN KAN HUN ERVARING DE JOUWE WORDEN.

DE REIS INDELEN, beknopte kennismaking met Marokko, zodat je je reis op je eigen wensen en interessegebieden kunt afstemmen.

ERVAAR unieke belevenissen, waaronder bieden bij een tapijtenveiling, een bezoek aan een hammam, pottenbakken, onderhandelen in de soek van Marakesh en windsurfen in Essaouira.

INSIDER TIPS van de schrijvers en fotografen van National Geographic, maar ook van plaatselijke deskundigen, over hun favoriete plekjes, praktische zaken en veel meer.

WANDELINGEN EN AUTOTOCHTEN, voorzien van duidelijke kaartjes, inclusief de historische medina in Fez en de havens en pleinen van Casablanca.

EXCURSIES BUITEN DE GEBAANDE PADEN, zoals een tocht naar de top van de Djebel Tassemit en naar wilde dieren zoeken in het Atlasgebergte.

NIET MISSEN Bij elk hoofdstuk vind je verwijzingen naar nadere informatie over sterk aanbevolen bezienswaardigheden en activiteiten.

DE PRACHTIGE KLEURENFOTO'S EN GEDETAILEERDE KAARTEN maken het eenvoudig te kiezen, je reis uit te stippelen en overal het mooiste te zien.

 NATIONAL
GEOGRAPHIC
REISGIDS

National Geographic Reisgids maakt deel uit van
Kosmos Uitgevers, Utrecht/Antwerpen

NUR 516

www.kosmosuitgevers.nl